

Datum

2023-09-13

Vår referens

Tilde Tibblin

Planeringssekreterare

tilde.tibblin@malmö.se

Tjänsteskrivelse

Nämndinitiativ från Vänsterpartiet om att skaffa hjärtstartare HVO-2023-2883

Sammanfattning

Vänsterpartiet (V) har med rätt enligt 4 kap. 20 § kommunallagen väckt ett ärende i hälsa-, vård- och omsorgsnämnden genom ett så kallat nämndinitiativ. I nämndinitiativet föreslår Vänsterpartiet att förvaltningen ska få i uppdrag att:

- undersöka förekomsten av hjärtstartare i samtliga verksamheter där personal och brukare vistas samt att i de fall hjärtstartare saknas omgående införskaffa hjärtstartare
- undersöka hur HLR-utbildning är inkorporerat i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Initiativet behandlades av hälsa-, vård- och omsorgsnämnden den 30 augusti 2023 (§ 88) och förvaltningen fick i uppdrag att återkomma till nämnden med underlag. I detta ärende redogör förvaltningen för fakta och nuläge kring förekomst av hjärtstartare, kostnad och etiska aspekter att ta hänsyn till samt uppgifter kring HLR-utbildningar i förvaltningen.

Förslag till beslut

1.

Beslutsunderlag

- Nämndinitiativ
- Tjänsteskrivelse HVON 2023-09-29 Nämndinitiativ V om hjärtstartare

Beslutsplanering

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott 2023-08-22

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden 2023-08-30

Hälsa-, vård- och omsorgsnämndens arbetsutskott 2023-09-19

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden 2023-09-29

Ärendet

Vänsterpartiet (V) har med rätt enligt 4 kap. 20 § kommunallagen väckt ett ärende i hälsa-, vård- och omsorgsnämnden genom ett så kallat nämndinitiativ. I nämndinitiativet föreslår Vänsterpartiet att förvaltningen ska få i uppdrag att:

- undersöka förekomsten av hjärtstartare i samtliga verksamheter där personal och brukare vistas samt att i de fall hjärtstartare saknas omgående införskaffa hjärtstartare
- undersöka hur HLR-utbildning är inkorporerat i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Initiativet behandlades av hälsa-, vård- och omsorgsnämnden den 30 augusti 2023 (§ 88) och då beslutade nämnden att ge förvaltningen i uppdrag att återkomma till nämnden med underlag för att kunna ta ställning till nämndsinitiativets förslag till beslut. Detta ärende utgör det underlaget.

Förekomsten av hjärtstartare

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen har ingen övergripande bild över vilka verksamheter eller arbetsplatser som har eller inte har hjärtstartare. Samtliga mötesplatser för seniorer och Kungsgatan 13 och Storgatan 20 som är två stora arbetsplatser är utrustade med hjärtstartare. Hjärtstartare finns också på enstaka andra arbetsplatser men förvaltningen har inte en fullständig bild av var.

Svenska rådet för hjärt-lungräddning (HLR-rådet) är en nationell kunskaps- och utbildningsorganisation med syfte att rädda liv vid plötsligt hjärtstopp inom sjukvården och i samhället. HLR-rådet uppmanar till spridning av hjärtstartare i samhället och ser positivt på initiativ för att utrusta bostäder, arbetsplatser, föreningar och offentliga lokaler med hjärtstartare. Svenska HLR-rådet har som övergripande mål att defibrillering av hjärtstopp utanför sjukvården ska ske inom fem minuter.¹

Forskning visar att platser där många vistas, eller som har en stor genomströmning av människor har en ökad förekomst av hjärtstopp. Vid placering av hjärtstartare i samhället rekommenderar HLR-rådet att:

- Hjärtstartare placeras på alla platser med ökad risk för hjärtstopp, så som större arbetsplatser, offentliga förvaltningsbyggnader, buss-, färje- och tågstationer, flygplatser, gym, sim-, och idrottshallar, kongresscenter, hotell, öppenvårdsinrättningar och större affärer/köpcentra.
- Fler hjärtstartare placeras i tätbefolkade bostadsområden, då de flesta hjärtstoppen sker i hemmet (70%).
- Hjärtstartare finns tillgängliga vid större publika evenemang och folksamlingar, exempelvis större idrottsevenemang, demonstrationer och konserter.
- Hjärtstartare är tydligt utmärkta med skylt enligt nationell standard.
- Hjärtstartare placeras med största möjliga tillgänglighet och synlighet, helst så att den är åtkomlig dygnet runt, året runt. Placera om möjligt hjärtstartaren i uppvärmt skåp utomhus för att allmänheten ska kunna nå den i händelse av ett hjärtstopp i närheten.²

Placeringen av hjärtstartare ska helst ha en geografisk spridning och placering kan alltså behöva ta hänsyn till var hjärtstartare i övrigt finns placerade i samhället. Hjärtstartarregistret har en digital karta med registrerade hjärtstartare (som inte alla är tillgängliga för allmänheten) som visar att spridningen av hjärtstartare i Malmö är varierande³.

Kostnad för hjärtstartare

Enligt nuvarande ramavtal kan hjärtstartare köpas in för mellan 17 000 – 25 000 kronor. HLR-rådet uppmanar dock att även titta på driftsekonomi för hjärtstartare och att inte glömma

¹ Svenska rådet för hjärt-lungräddning - Nationell strategi för plötsligt hjärtstopp i Sverige (2021)

² Svenska rådet för hjärt-lungräddning - HLR-rådets rekommendationer om hjärtstartare

³ Sveriges hjärtstartarregister – Hitta hjärtstartare, <https://www.hjartstartarregistret.se/#/> hämtad 2023-09-04

beräkna kostnad för utbildning, nya batterier och elektroder.

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen har totalt cirka 85 arbetsplatser. I en grov uppskattning räknar vi med att 20 arbetsplatser redan är utrustade med hjärtstartare. Vi tar inte heller hänsyn till eventuella närliggande hjärtstartare som skulle kunna påverka eventuell placering. Med det billigaste inköpspriset och utan övriga driftkostnader skulle inköp till 65 arbetsplatser kosta förvaltningen drygt 1,1 miljoner kronor.

HLR-utbildning

Första hjälpen och krisstöd regleras i Arbetsmiljöverkets föreskrifter och kompletterande råd finns i tillhörande allmänna råd. Det finns inte ett entydigt svar i föreskrifterna eller i de allmänna råden om i exakt vilken utsträckning kunskaper i hjärt- och lungräddning ska finnas på en arbetsplats. Det gäller dels hur många medarbetare som ska ha kunskaperna, dels hur ofta kunskaperna ska förnyas och uppdateras: ”Med hänsyn till verksamhetens art, omfattning och de särskilda risker som finns skall det finnas tillräckligt antal personer, som kan ge första hjälpen, tillgängliga på arbetsstället. Åtgärder skall vidtas för att kunskaper och färdigheter i första hjälpen hålls aktuella.”⁴ Hänsynen ska tas baserat på bland annat identifierade risker med arbetet, storlek på arbetsplats, geografiskt läge med mera.

I hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen erbjuds medarbetare ”HLR vuxen” som ett led i det systematiska arbetsmiljöarbetet. Det finns ramavtal med Räddningstjänsten Syd som håller i utbildningen. Från avtalet avropar förvaltningen löpande utbildningsplatser, drygt 200 platser per termin. Platserna fördelas i alla avdelningar och ”beräkningen” över antal platser bygger på att utbildningen ska repeteras med viss regelbundenhet.

Förvaltningens kompetenscentrum erbjuder också regelbundet HLR-utbildning till legitimerad personal. Denna utbildning vänder sig i huvudsak mot patienter och är inte en del av arbetsmiljöarbetet.

Etiska aspekter att ta hänsyn till gällande hjärtstartare och HLR

Om hjärtstartarnas primära målgrupp är brukare och patienter finns det vissa aspekter som behöver tas i beaktande, så som brukares och patienters beslut om att avstå hjärt-lungräddning (HLR) eller deras allmänna hälsotillstånd.⁵ Ett ställningstagande till HLR handlar om att balansera nytta mot risker för den enskilde och att ta hänsyn till hens vilja. När cirkulationen upphör ökar risken för skada i proportion till hjärtstoppets varaktighet och i vissa fall kan HLR därför leda till att patienten överlever till ett liv med låg livskvalitet. Det finns också en risk för att HLR kan komma att utföras mot patientens vilja om man inte på förhand efterfrågat hens inställning till behandlingen.

Sjukdomar som blir vanligare i takt med stigande ålder kan bidra till att äldre patienter som grupp har sämre förutsättningar än yngre att överleva hjärtstopp, och hög ålder är också en oberoende riskfaktor. Hög ålder i sig utesluter däremot inte behandling med hjärt- och lungräddning. Skäl till att avstå HLR kan vara att patienten inte vill ha behandling med HLR vid hjärtstopp, att HLR bedöms utsiktslös på medicinska grunder eller att HLR inte är till gagn för patienten. Ställningstagande till HLR ska ingå som en del av vårdplaneringen och bedömning

⁴ Första hjälpen och krisstöd, AFS 1999:7

⁵ Svenska läkaresällskapet, Svensk sjuksköterskeförening och Svenska rådet för hjärt-lungräddning – Etiska riktlinjer för hjärt-lungräddning (HLR) (2021)

kring medicinska grunder görs av läkare. Om patienten är så kallad ”Ej HLR”, oavsett anledning ska det dokumenteras i patientjournalen på ett tydligt sätt. För enskilda på särskilt boende är det inte ovanligt med ställningstaganden kring ”Ej HLR”. Det är tydligt i de etiska riktlinjerna att detta ska respekteras av samtlig personal.

Förvaltningens bedömning

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen anser att det skulle kunna finnas hjärtstartare i förvaltningens verksamheter, men anser inte att de utan undantag ska finnas i alla som ännu inte har det. Hjärtstartare i samtliga verksamheter utan utredning eller samordning kan vara resursineffektivt och ge nytta till ett litet antal personer.

Flera av förvaltningens verksamheter ingår inte bland sådana platser som HLR-rådet rekommenderar att hjärtstartare bör placeras på. I hälsa-, vård- och omsorgsnämndens verksamheter utgör hemtjänst- och hemsjukvårdsmedarbetarna en stor del av medarbetargruppen. Denna grupp spenderar dock en majoritet av sin arbetsdag på andra platser, i brukarens hem eller i transport mellan brukares hem, och en hjärtstartare i en grupplokal skulle alltså ge nytta till ett fåtal medarbetare. Alla hemtjänstlokaler, och så även boenden, dagverksamheter med flera lokaler, är också stängda för allmänheten och en hjärtstartare där skulle inte vara tillgänglig för medborgare med hjärtstopp. I exempelvis dessa fall bör det vara aktuellt med noggrant övervägande innan en eventuell större investering i hjärtstartare för ett effektivt användande av kommunens resurser.

Utifrån HLR-rådets rekommendationer kan framför allt konstateras att förekomsten av hjärtstartare kan ses som en samhällsfråga snarare än en ren arbetsgivar- eller vårdgivarfråga. En övervägande majoritet av hjärtstoppen sker i hemmet, och i övrigt är risken större på platser och evenemang med stora mängder människor. Malmö stad skulle därför på övergripande nivå kunna göra hjärtstartare tillgängliga för medborgare runt om i staden i stället för att många arbetsplatser skaffar hjärtstartare som sitter bakom låsta dörrar eller dörrar som är öppna under kontorstid (ex. i receptioner). Det ansvaret för hjärtstartare tillgängliga för medborgare ligger dock inte på hälsa-, vård- och omsorgsnämnden. Ett sådant sätt att planera för hjärtstartare borde kunna bli mer resurseffektivt för samtliga nämnder i staden samtidigt som det skulle möjliggöra att hjärtstartare finns tillgängligt för fler personer, både medborgare och medarbetare.

Ansvariga

Sergio Garay, förvaltningschef